

Gerçek devrimci, kendi tarihinden, çoğu kez de insanlık tarihinden olarak özümlediği devrimci kavramları sürekli biriktirir. Mustafa Kemal'in gençlik yıllarında ilk biriktirdiği kavram -soyut da olsa- devrim kavramıdır. Genç Kemal'in oluşan kişiliğiyle, yaşadığı toplumda bir şeylerin değişmesi gerektiğini anlaması bir rastlantı değildir. Onun devrim birikiminde Tanzimat, Birinci ve İkinci Meşrutiyet vardır. Ancak onun devrimciliği Tanzimat'taki ve her iki Meşrutiyet'teki reformcu anlayıştan çok daha başka ve ileridedir. Yıllar sonra, Türk ulusunun Bağımsızlık Savaşı'nı yönetirken 13 Ocak 1921'de Mustafa Kemal, Meclis kürsüsünden şöyle kükrüyordu:

"Efendiler, Namık Kemal demiştir ki: 'Vatanın bağına düşman dayadı hançerini; / Yok mudur kurtaracak bahtı kara maderini?'

İşte bu kürsüden, bu Meclisi Âlinin reisi sıfatıyla, heyeti âliyenizi teşkil eden bütün azanın her biri namına ve bütün millet namına diyorum ki: Vatanın bağına düşman dayasın hançerini / Bulunur kurtaracak bahtı kara maderini!"

Mustafa Kemal, "dayadı" sözcüğünü "dayasın"a, "yok mudur?" sorusunu "bulunur!" ünlemine çevirerek, şiirde izlediğimiz dünyaya küskün ve karamsar havayı, yepyeni bir umutla ışıklandırmıştır. Onun sözcükleri değiştirmesiyle kaygı ve soru biçimi ortadan kaldırılmış, güven, kesinlik ve umut getirilmiştir. Bu sözlerle onun ileriye bakan devrimci niteliğini ve savaşma gücünü açıkça görürüz.

Kendi döneminden önceki özgürlük hareketlerini inceleyen Mustafa Kemal, taklidi ve aktarmacılığı getiren Tanzimat tavrına karşıdır; çünkü ona göre Tanzimat, ülkeyi "tanzim" ederken dış etkenlerle işe girişmiş, amacı batılı ülkelere şirin görünmek olduğu için gerçek bir yerli devrim olamamıştır. Birinci Meşrutiyet, onun ardından gelen baskılı Abdülhamit yönetimi, Mustafa Kemal için yeni bir birikim olmuştur. 1908'deki İkinci Meşrutiyet özgürlükçülerinin yüreklerindeki ateşi tutuşturan 1876 Anayasası'ndaki özgürlük kıvılcımıdır. Ancak bu kıvılcım da yalnızca aydınları uyandırmıştır. Oysa Mustafa Kemal'e göre o kıvılcım, bir kez halkın karanlıkta bırakılmış ormanına atılsa, ortalık aydınlanacak ve özgürlük tabana yayılacaktır. Bunun için o, İkinci Meşrutiyet özgürlüğünün de geçici olduğunu görmüştür.

Mustafa Kemal'in devrim birikimi içinde özgürlük kavramının yanı sıra, onu, ilerideki köktenci eylemine hazırlayan bir başka birikim vardır: Uygarlık düzeyinde yer almak. Ancak Mustafa Kemal'in Türk halkının ulusal çıkarları için gizliden gizliye biriktirdiği en yüce kavram "bağımsızlık"tır. Bağımsızlık kavramı, Tanzimat fermanında ve iki meşrutiyette de yer almamaktadır.

Mustafa Kemal, bu kavramı 1918 yılının sonlarında ulusal acının tohumlarıyla yeşertmiştir. Türk halkının bağı yanık toprağından, boynu bükük ekinlerinden büyümüştür bu kavramı. Bağımsızlık onda, ölüm

pahasına denenmesi gereken bir ilke özüne kavuşmuştur. Artık ondaki devrim birikimi soyut düşüncelerden, akımlardan değil, ulusunun çatıştığı evrensel emperyalizmin somut saldırılarından kaynaklanmaktadır. Bağımsızlık için değişim, dönüşüm gerektiren bir başkaldırı zorunluydu ve Mustafa Kemal'in sözlüğünde bağımsızlık, bir devrimci birikimin adı, bir devrimci eylemin yöntemi olmuştu. Ve böylece Mustafa Kemal'in, Türk halkıyla birlikte yaptığı bağımsızlık savaşı 1919 yılında, Anadolu topraklarında başladı.

Anadolu'da başlayan bağımsızlık savaşı evrensel emperyalizme karşıydı; bu savaş kazanıldı. Ne var ki evrensel emperyalizm etkisini ve baskısını ekonomik alanda daha rahatlıkla sürdürüyordu. Asıl büyük savaş buradaydı. Mustafa Kemal ATATÜRK, büyük tarihsel kişiliği ile tarihin çarkını ileriye doğru çevirmeyi başardı. Çünkü Türk halkının emperyalist egemenlikten kurtulması, feodal-mutlakıyetçi padişahlık rejiminden kurtulması için halkın bu çabasını ortaya koydu ve emperyalizmin doğu siyasetine karşı direnmeyi örgütledi. Askerlik alanındaki üstün yetenekleri ile, emperyalist ülkelerin öne sürdükleri çok iyi silâhlendirilmiş Yunan ordusuna karşı, Türk halkını zafere götürdü. ATATÜRK, ulusal egemenliği sağlam temeller üzerine oturtmak için, emperyalizmin hegemonyası ile birlikte yabancı sermayenin en güvenilir ajanı olan yerli egemen feodal kimliğin de ortadan kaldırılması gerektiğini biliyordu ve bunu sonraki kuşaklara da öğretti. Onun devletçilik siyaseti, yani sanayide bir devlet sektörünün kurulması, çetin savaşımmlarla elde edilen siyasal bağımsızlığın ekonomik açıdan güvenceye alınma yolunu gösterdi.

Mustafa Kemal ATATÜRK, gençliğinden itibaren üstün yeteneklere ve karakter özelliklerine sahipti. Son derece soğukkanlı, her şeyi en küçük ayrıntılarına değin ölçüp biçen bir gerçekçiliği ve bu özelliği ile de başarılı bir komutan, ustaca taktikler kullanan bir devlet adamı olmada üstün bir uygunluğu vardı. Onun yaşam öyküsünü yazanlardan bazıları kahramanın bu niteliğini soyutlaştırmışlar ve onun gerçek büyüklüğünü, hedeflerini sınırlamasında görmüşlerdir. Oysa onun güce olan sarsılmaz inancını, Türk halkının erdemlerini ve geleceğini, onun kişisel bütünlüğünü ve özverisini, insanlığın sürekli ilerlemesi konusundaki inancını da daha öncekilere eklersek, ancak o zaman ona karşı haksızlık etmemiş oluruz.

Mustafa Kemal'in devlet adamlığı, kendi döneminin nesnel gerekliliğini anlamasından ileri geliyordu. Bu, ona, antiemperyalist halk hareketinin "itilâf" emperyalistleri ile bunların Yunan müttefiklerine karşı zaferin sağlanması olanağını sağlamıştı. Ancak bu büyük zaferle, ulusal egemenlik ve bağımsızlık henüz tam olarak güvence altına alınmamıştı. O dönemde ülkenin az sayıdaki önemli üretim alanlarını elinde barındıran yabancı sermayenin yanı sıra, geniş halk yığınlarını henüz bilgisizliğin ve Orta Çağ geriliğinin çemberi içinde tutan feodal-dinci gericilik, genç ulusal Türk Devleti için sürekli bir tehlike olarak ayakta duruyordu. Mustafa Kemal'in Türk tarihinin bu yeni döneminin başında, bu tehlikeyi görmüş ve bunu açıkça ortaya koymuş olması gerçekten etkileyicidir.

Mustafa Kemal'in o zaman kurmaya başladığı yapıt, o sırada ve ondan sonra, bugün demokrasi ve ulusal bağımsızlık uğrunda yapılan savaflara bir örnek olmuştur. Türk halkının ileriye dönük, barışı, demokrasiyi ve bağımsızlığı içeren ulusal savaşı, Asya ve Afrika'daki sömürülen uluslara umut ve savaşıma gücü vermiştir. Mustafa Kemal ATATÜRK'ün Asya ve Afrika halklarının ulusal bağımsızlık yolundaki savaşıma yaptığı dürtüler, 1947 ile 1964 yılları arasında "üçüncü dünya ülkeleri"nin sözcüsü olarak tanınan Nehru'nun yazdıklarında çok açık olarak görülür. Nehru, 1933 yılında, kızı İndra'ya yazdığı mektuplarında, Mustafa Kemal'in 1919 yılında İngiliz emperyalizmine karşı umutsuz gibi görünen bir savaşı giriştiğini ve bu savaşı kazandığını hayranlıkla belirtmiştir. Nehru, sözlerini şöyle sürdürmüştür: "Ama bu ulus (Türkler) her şeyden önce zaferini demir gibi kararlılığa ve özgür olma isteğine, ayrıca da Türk köylüsünün ve askerlerinin gerçekten çok üstün olan savaşıklık yeteneklerine borçluydu."

Nehru, 1922'de, Mustafa Kemal'in Yunan işgalcilere karşı kazandığı zafer haberinin ona ve öteki Hint halk önderlerine nasıl ulaştığını şöyle yazar: "O sıralarda çoğumuz Lucknow bölge hapishanesinde bulunuyorduk. Türklerin zaferini, hapishane barakamızı bez ve kâğıt parçalarıyla süsleyerek kutladık ve hatta akşam bir bayram donanması için ufak bir girişimde bile bulunuldu."

Nehru, 1944 yılında, İngiliz hapishanesinde "Hindistan'ın Keşfi" adlı kitabını yazarken, Mustafa Kemal ATATÜRK'ün Hint ulusal hareketi üzerindeki etkisine dikkatleri bir daha yöneltmiştir: "Kemal Paşa, Hindistan'da kuşkusuz, Müslümanlar tarafından olduğu kadar Hindular tarafından da sevilirdi. O, Türkiye'yi yalnızca yabancı egemenliğinden ve bölünmekten kurtarmakla kalmamış, Avrupalı emperyalist devletlerin, özellikle İngiltere'nin oyunlarını da boşa çıkartmıştı. Bunun ardından gelen dincilerin hedef aldığı devrim politikası, kör inançlı Müslümanların gözünde Mustafa Kemal sevgisini azaltmıştı; ancak asıl bu politika onu genç kuşaklara, gerçek Müslümanlara ve gerçek Hindulara daha çok sevdirmişti."

ATATÜRK, görüldüğü gibi yalnızca kendi ulusu için değil, ezilen birçok ulusun da devrim simgesidir. Toplumunun Orta Çağda karanlık yüzünü değiştiren Mustafa Kemal de kendi devrimiyle, ulusunun yatağına dünya tarihinin devrimci ırmağını çevirir. Bu katkı, onu, dünya devrimcilerinden biri yapar. Çünkü o, kendi savaşı, insanlığın devrimci savaşıyla birleştirmiştir. Onun "yeni dünya düşüncesi" ve antiemperyalist tutumu, 1933'ün Mart ayında söylediği şu sözlerde özetlenir: "Bugün günün ağardığını nasıl görüyorsam, uzaktan bütün doğu uluslarının da uyanışlarını öyle görüyorum. Bağımsızlık ve özgürlüğe kavuşacak olan çok kardeş ulus vardır. Onların yeniden doğuşu, hiç kuşkusuz, gelişmeye ve refaha doğru olacaktır. Bu uluslar, bütün güçlülere ve bütün engellere rağmen muzaffer olacaklar ve kendilerini bekleyen geleceğe ulaşacaklardır. Sömürgecilik ve emperyalizm, yer yüzünden yok olacak ve yerlerine uluslar arasında hiçbir renk, din ve ırk farkı gözetmeyen yeni bir uyum ve iş birliği bağı egemen olacaktır."

Mustafa Kemal'in büyüklüğü ve devrimci devlet adamlığı niteliği, az önce de belirttiğimiz gibi, onun yalnızca kendi ulusunun değil, dünya uluslarının da sorunlarını düşünmüş olmasından ileri geliyordu. Onun dış siyasetinin kaynağı "Yurtta sulh, dünyada sulh" düşüncesindeydi. Ancak bunun sağlanması için dünya ölçüsünde bir dış politika etkinliğinin gerekli olduğunun da bilincindeydi. Nitekim, 9 Mart 1935 günü yaptığı konuşmasında şöyle diyordu: "Dünyanın filân yerinde bir rahatsızlık varsa 'bana ne' dememeliyiz. Böyle bir rahatsızlık varsa, tıpkı kendi aramızda olmuş gibi, onunla ilgilenmeliyiz. Olay ne kadar uzak olursa olsun, bu esastan şaşmamak gerekir. İşte bu düşünüş insanları, ulusları ve hükümetleri bencillikten kurtarır. Bencillik kişisel olsun, ulusal olsun, daima fena telâkki edilmelidir."

ATATÜRK, bugün çeşitli devlet adamlarının -biraz mırıldanarak da olsa- söylemekte oldukları dünya barışına ilişkin düşüncelerini 21 Haziran 1935 günü yaptığı konuşmasında şöyle belirtiyordu: "Eğer sürekli barış isteniyorsa yığınların durumlarını iyileştirecek uluslararası önlemler alınmalıdır. İnsanlığın bütününün refahı, açlık ve baskının yerine geçmelidir. Dünya vatandaşları açlık, haset, aç gözlülük ve kinden uzaklaşacak biçimde eğitilmelidir."

Gerçek devlet adamlığını, Mustafa Kemal ATATÜRK'ün 1930'da öğrencilerle yaptığı konuşmayı aktararak açıklayabiliriz: "Yolunda yürüyen bir yolcunun yalnız ufku görmesi yeterli değildir. Muhakkak ufkun ötesini de görmesi ve bilmesi gerekir."

Gerçek devlet adamı, ufkun ötesini gören ve bilen kişidir; onun için 1919 yılının Ekim ayında söylediklerini de sürekli olarak anımsamak gerekir:

"Efendiler, bu vesile ile muhterem milletime şunu tavsiye ederim ki sinesinde yetiştirerek başının üstüne kadar çıkaracağı adamlarının kanındaki, vicdanındaki esas cevheri çok iyi inceleyerek, dikkatinden bir an bile kaçırmasın!"

ATATÜRK'ün başarılarından en büyüğü, toplumsal değişmelerin yapılması için gerekli olan yeni bir yönü ve ortamı göstermiş olmasıdır. Bu dönüşüme girildikten sonra toplumsal değişmeleri gerçekleştirecek reformlar, ülkenin düşünürleri, iktisatçıları ve halkın Meclise yolladığı vekiller tarafından plân ve yasalarla başlatılacaktı. Ancak kimi aydınlara göre, Türkiye Cumhuriyeti'nin gelişmesini getirecek yenilikler, reformlar tamamlanmıştı. Ne yazık ki, bu kişiler devrimin sürekli olduğunu, gelecek yıllara olan doğurganlığını ve tarihsel dinamizmi kavrayamamışlardı. Oysa Mustafa Kemal, başladığı andan itibaren devrimlerini süreklilik ve tarihsel dinamizm düşüncesi ile gerçekleştirmeye girişmişti. Nitekim, o, Afyonkarahisar'daki, 21 Ekim 1925 tarihli konuşmasının bir yerinde, devrim görevinin bitmeyeceğini şöyle belirtiyordu: "Arkadaşlar, bu vazife bitmeyecektir. Ben toprak olduktan sonra dahi devam edecektir."

Bu konuşmasından iki yıl önce de (Ocak 1923) devrimler konusundaki tutumunu; "Henüz kurtulmuş değiliz; atılan adımlar, bundan sonra atılması gereken adımların başlangıcıdır. İnsan, başlangıçta iken sonuca eriştiğini savunursa dünyanın en derin gafleti içinde kendisini koşar görür. Biz, daha çok adımlar atmak zorundayız. Bu adımlar, hem çok hızlı hem de çok uzun olmalıdır." diye açıklamıştı. O, devrimlerinin sürekliliği ile tarihsel dinamizmi birçok konuşmasında yinelemiştir. 16 Ocak 1923 günü, İzmir'deki basın toplantısında Mustafa Kemal şöyle demektedir:

"Devrimin yasası, var olan yasaların üstündedir. Bizi öldürmedikçe, bizim kafalarımızdaki akımı boğmadıkça, başladığımız devrim ve yenileşme, bir an bile durmayacaktır. Bizden sonraki dönemlerde de bu böyle olacaktır!"

O, devrimleri için sosyoekonomik yapının değişmesinin gerektiğini de çok iyi biliyordu. Onun için, ölmeden önce toprak reformunu da gerçekleştirmek istiyordu. 1 Kasım 1928 tarihli konuşmasında, gerek doğu illerindeki gerekse Anadolu'nun çeşitli yerlerindeki köylüye toprak vermenin önemi üzerinde duruyordu. Tam bir yıl sonra da bu önemli konuyu yine gündeme getirdi: "Çalışan Türk köylüsüne işleyebileceği kadar toprak sağlamak, ülkenin üretimini zenginleştirecek başlıca çarelerdendir."

Ancak aradan yıllar geçmesine karşın bu önemli konu, bir türlü gerçekleştirilemedi. ATATÜRK, 1 Kasım 1936 tarihli demecinde; Toprak Reformu Yasası'nın artık Meclisten geçmesi gerektiğini bir kez daha yineledi; ve ölümünden bir yıl kadar önce Meclisi açış konuşmasında, "ülkede bir tek topraksız köylü bırakılmaması" gerektiğini vurguladı.

Ne yazık ki, aydınların ve bürokrat kadronun "inkılâplar bitti" düşüncesiyle hareketi, feodal kalıntılar, toprak ağalarına ödün verilmesi, yerleşik çıkarların ağır basması, sanayileşmenin başarısı için de önemli olan toprak reformunun gerçekleştirilmesine engel oldu.

Mustafa Kemal'in ardından Bursa'ya gelen öğretmenlere o, 27 Ekim 1922 günü yaptığı konuşmada, "sosyal yapıdaki hastalığı bulmaktan" söz etmişti. "Hastalığı teşhis edip tedavisi gerekiyor"du. Bunun için de o, çıkar yolu gösterdi: "...Ve ancak bilimsel yol tutulmuş olursa sağlık gerçekleşebilir. Yoksa derme çatma önlemlerle hastalık hiç iyi edilemez duruma gelir. Bir toplumun eksikliği ne olabilir? Ulusu ulus yapan, ilerleten ve geliştiren güçler vardır: düşünce güçleri, sosyal güçler..." Böyle diyordu Mustafa Kemal ve kalkınma programı için de iki önemli noktaya dikkat çekiyordu: "Bence bu programdan istenen ve beklenen iki şey vardır: 1. Toplum yaşayışımızın ihtiyaçlarına ve 2. çağımızın getirdiği ve gerektirdiği gerçeklere uygun düşmesi". Gözlerimizi kapayıp ayrı ve dünyadan uzak yaşayamayacağımızı belirten ulu önder, bir ulus olarak uygarlık adımını atmamız gerektiğini, bunun da bilim ve teknikle gerçekleşeceğini belirtiyordu. Bu düşüncelerini iletirken yine devrimlerin sürekliliğini ve tarihin dinamik yapısını vurguluyordu: "Bu bilgisizlik giderilmedikçe yerimizde sayacağız. Yerinde duran bir şey ise geriye gidiyor demektir." (22 Ekim 1922). Sonra ne oldu?

ATATÜRK düşüncesi "inkılâplar bitti" gafleti içinde olanlar tarafından engellendi ve durduruldu. Mustafa Kemal'in "Yerinde duran bir şey geriye gidiyor demektir." sözünü anımsarsak sonradan ne olduğunu çok iyi anlayabiliriz. Çok partili döneme geçtikten sonra birçok politikacı, oy avcılığı uğruna ATATÜRK ilkelerinden ödün vermeye, hatta yavaş yavaş ona ve onun devrimlerine ihanet etme yoluna girip vatan hainliğine soyundular. Yıllar geçtikçe bilime ve bilimin sonuçlarına önem verilmez oldu.

ATATÜRK ilkeleri, bu halkın gözünün içine baka baka unutturulmaya çalışıldı. Oysa Mustafa Kemal, daha 1924 yılında, "Dünyada her şey için, uygarlık için, hayat için, başarı için en hakikî mürşit (yol gösterici) ilimdir; ilim, fennin dışında mürşit aramak densizliktir, bilgisizliktir... Bin, iki bin, binlerce yıl önceki ilim ve fen dilimizin çizdiği düsturları, şu kadar bin yıl sonra bugün aynen uygulamaya kalkışmak elbette ilim ve fennin içinde bulunmak değildir." diye kükremişti. Böylece bu ülke, ne yazık ki, çağ atlayacağı yerde densizlik ve bilgisizlik çukuruna düşürülmüştür.

Türkiye Cumhuriyeti rejiminin en önemli yasa ilkesi olan Atatürkçülüğün ve devletçiliğinin, çıkar çevrelerinin hegemonyası ile sonuçsuz bırakılması yüzünden Türkiye toplumu hâlâ dünyayı geriden izleyen bir ülke durumundadır. İkinci Dünya Savaşı bittiğinde Türk halkının dörtte üçünün ekonomik, toplumsal ve kültürel yaşamında henüz devrimsel değişiklikler olmamış, sanayileşmenin etkileri halkın yaşamının sınırlarına bile ulaşmamıştır. Orta Çağ kalıntısı kurumlarla, çağdaş yaşam arasındaki çelişkilerin yanına, bir de bir yanı kamusal, öbür yanı kapitalist ekonomiye açılan çelişkiler eklenmiştir. Bu durum, sınıf çelişkilerini ortaya çıkartmış ve bu çelişkiler ise eski-yeni karşıtlıklarını sivirtmiştir. Bu çelişkilerin kaynaşmasından, daha karmaşık çatışmalar var olmuştur. Önemli olan, çelişkilerin temelinde yatan gerçeği anlamaktır.

Bunun için de Atatürkçülüğün öncelikle yalnızca bir ideoloji olmadığını, bir yasa ilkesi olduğunu kabul etmek gerekir. Onu yıkmaya çalışmak, Anayasa'yı çiğnemek demektir. Atatürkçülük, burada belirttiğimiz yanları ile Türkiye'nin çağdaş dünyada aldığı yeri ve yönü belirlemiş, başka bir yanı olan devletçilik ilkesi ile toplumun bu amaçlara göre kalkınması davasının Anayasa'da yer almış hukuksal temeli olmuştur. Bu temelin yıkılması durumunda, yok edilecek şey, bir ideoloji değil, devletin ve bütün toplumun çağdaş dünyadaki varlığıdır. Atatürkçülüğü benimsemeyen bir Türkiye, ya Orta Çağda var olabilir ya da çağdaş uygarlık dünyasında bağımsızlığı olmayan bir insan yığını olarak kalır.

Atatürkçülük, başarıya ulaşmış mıdır? ATATÜRK, artık dünyada "hasta adam" olarak tanımlanan, Orta Çağ yapısı bir ümmet devletinin toplum ve yönetim düzenini temelinden oymuştur. Yerine yepyeni temel taşları, ulusal değerleri, halk değerleri olan yeni bir yapı yükseltmeye çalışmıştır. Hiçbir devrim, geçmişin karmaşık değerler dizgesinden ve kurumlarından birdenbire kurtulamaz. Alt yapı ve üst yapı kavramları, ancak temel yapı kavramı açıklığa kavuşturulduktan sonra tartışılabilir. Ayrıca her

devrim, bir noktada üst yapıyı değiştirirken, alt yapıdaki niteliğin değişimini, temel yapıdaki devrimci sürecin niceliğine bırakır. Türk devrimiyle, ATATÜRK'ün Osmanlı toplum ve yönetim yapısını hangi yönde değiştirdiğine bakmak ve bu bakış açısını ATATÜRK'ün devrimcilik ilkesiyle beslemek, kanımca, bizi soyut, kuramsal yorumlardan korur. ATATÜRK, Anadolu taşrasıyla göbek bağı kurmuş bir derebeylik devletini temelinden yıkmıştır. Yerine halk devleti kavramını koymuştur. Atatürkçülük, Türkiye'yi ileriye ve geleceğe açık bir devrimci sürece sokmuştur; önemli olan da budur.

Atatürkçülüğün düşünce kaynağında bulunan sürekli devrim ve tarihsel dinamizm ilkesi, temel yapı değişiminin sürekli bir çaba, gelişen kuşakların, bilinçlenen değişimlerle etkilenen halkın katkısıyla, toplumun tarihsel, ilerici doğrultusunu izleyeceğini gösterir ve öğretir. Daha önce de değindiğimiz gibi, devrimin sürekliliği ilkesi, Mustafa Kemal ATATÜRK'ün üzerinde önemle durulması gereken düşüncesidir. Onun yapmak istediklerinin gizilgücü (potansiyeli) bu ilkede yatar. ATATÜRK, devrimin ateşçisidir; bu devrimi yürütecek olan ise Türk halkıdır.

Ölümünden 65 yıl sonra, ATATÜRK'ü, söyledikleriyle, yaptıklarıyla, gerçekleştirdikleriyle ve içinde yaşadığı koşullarla anlamaya çalışmalıyız. Onun tam bağımsızlıktan ve halktan yana düşüncelerinin ve özelemlerinin neden gerektiği kadar gerçekleşmediğini araştırmalıyız. Ona gösterilecek en büyük, en gerçek saygı da bu olacaktır. Bizler için önemli olan onun dış görünüşü değil, onun düşünceleri ve duygularıdır.

ATATÜRK, "Hayat bir ilerleme, bir dinamizm kaynağıdır; insan kendisini ona uydurmak zorundadır." demiştir. Onun bu sözlerini yürekte kabul etmiş bir kişi olarak yazımı Nutuk'tan aldığım şu sözleriyle bitirmek istiyorum:

"Bugün ulaştığımız sonuç, yüzyıllardan beri çekilen ulusal yıkımların yarattığı uyanıklığın ve sevgili yurdun her köşesini sulayan kanların karşılığıdır. Bu sonucu Türk gençliğine kutsal bir armağan olarak bırakıyorum."